

Navn: Hanne Schou Røising

Tittel: IKT-pedagog

Stilling: Høgskolelektor

Adresse: Pettersand 68, 1614 Fredrikstad

E-post: hanne.roising@hiof.no

Bedre med enkel bruk av elektroniske læringsplattformer enn ingen bruk?

Sammendrag

Siden slutten av 1990-årene har alle høyere læresteder i landet skaffet seg elektroniske læringsplattformer. Hensikten med disse er å støtte forskjellige former for lærings- og undervisningsaktiviteter.

Det finnes i Norge liten dokumentasjon på *hvorledes* læringsplattformene benyttes. I denne artikkelen presenteres erfaringer med bruk av læringsplattform fra bachelorstudier innen barnevern, vernepleie, sosialt arbeid og sykepleie ved Høgskolen i Østfold. Hensikten med artikkelen er å gi en kort presentasjon av hvorledes

læringsplattformen brukes og hvorledes studentene vurderer nytteverdien av dette. På bakgrunn av disse erfaringene diskuteres hvorledes det kan tilrettelegges for å *benytte den elektroniske læringsplattformen for å frigi tid til pedagogiske aktiviteter i klasserommet*. Dette fokuset vrir diskusjonen fra å vurdere læringsplattformer som pedagogiske verktøy til at læringsplattformer benyttes for å frigi pedagogisk aktivitet i klasserommet. Denne måten å benytte læringsplattformer på, kan særlig se ut til å være aktuelt i forhold til heltidsstudier der studentene daglig er til stede på høyskolen.

Kort historikk: De elektroniske læringsplattformenes fremvekst i universitets- og høyskolesektoren

Siden slutten av 1990-årene og frem til i dag, har alle høyere læresteder i landet skaffet seg elektroniske læringsplattformer, men bruken av disse varierer. Dette er grundig beskrevet i rapporten Læringsteknologi i norsk høyere utdanning (Li og Toska, 2007).

Forkortelsen av begrepet elektronisk læringsplattform er LMS. Dette er en forkortelse for Learning Management System. Begrepene læringsplattform, elektronisk læringsplattform og LMS benyttes gjerne synonymt. LMS kan defineres som følger:

”Et LMS er et utvalg av verktøy for å støtte læringsaktiviteter og administrasjonen av dem. Verktøyene er teknisk integrert i en felles omgivelse

med en felles database, og har derfor delt tilgang til dokumenter, statusinformasjon og annen informasjon. De er videre presentert gjennom et enhetlig webbasert brukergrensesnitt, hvor de opptrer visuelt og logisk konsistent overfor brukeren.”

(Uninett, 2006, s. 5)

Læringsplattformer er med andre ord systemer som samler ulike lærings- og informasjonsverktøy gjennom integrerte og enhetlige brukergrensesnitt. Med innføring av LMS kan utdanningsinstitusjonene på en enkel måte ta i bruk webbasert læringsteknologi for distribusjon av innhold, diskusjonsgrupper, flervalgsprøver, administrering av studentoppgaver med mer. Ut fra definisjonen er det vesentlig at verktøyene er ment for å støtte forskjellige former for lærings- og undervisningsaktiviteter (= et pedagogisk verktøy).

Bruken av læringsplattformer i høyere utdanning i Norge synes for øvrig grovt sett å befinne seg innenfor to kategorier:

- Til enkel kommunikasjon, som formidling av beskjeder, digitale læremidler og administrering av studentbesvarelser/innleveringer
- Til mer avanserte funksjoner, som nettbasert samarbeid, nettbaserte diskusjoner og andre aktiviteter som støtter læring (Arneberg m.fl., 2005).

En læringsplattform kan med andre ord være både verktøy som effektiviserer praktiske/administrative oppgaver og et verktøy som understøtter ulike former for læringsaktiviteter.

Erfaringer fra Høgskolen i Østfold, avdeling for helse- og sosialfag

Høsten 2003 ble det besluttet at Høgskolen i Østfold skulle velge ut et LMS til bruk for studenter og ansatte. Valget falt på læringsplattformen Blackboard. På samme tidspunkt bestemte avdeling for helse- og sosialfag å ta den valgte læringsplattformen i bruk ved alle avdelingens studietilbud.¹

Begrunnelsen for at avdelingen ønsket å ta i bruk læringsplattformen, var blant annet generelle utfordringer fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet om økt bruk av IKT som pedagogisk hjelpemiddel og for å styrke IKT som en integrert del av studietilbud og undervisning (Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, 2000).

Avdelingen hadde et ønske om at IKT i større grad skulle integreres i det daglige arbeidet og at både ansatte og studenter skulle bruke dataverktøy som informasjons-,

¹ Avdeling for helse- og sosialfag tilbyr 5 bachelorstudier (vernepleie, barnevern, sosialt arbeid, sykepleie og bioingeniørfag) og ca. 15 etter- og videreutdanninger (30–60 studiepoeng, hovedsakelig som deltidsstudier). Avdelingen har ca. 1400 studenter og ca. 120 ansatte.

publiserings- og kommunikasjonskanal.

Implementeringsprosessen

For å lede og gjennomføre denne implementeringsprosessen, ble det opprettet en prosjektlederstilling. Det ble videre lagt noen føringer som i ettertid viste seg å være viktige faktorer for implementeringsarbeidet.

- ✓ Ledelsen ved avdelingen (dekan + studieledere) tok en klar beslutning om at alle ansatte skulle benytte læringsplattformen (det var ikke opp til den enkelte faglærer å velge dette).
- ✓ Bruk av IKT som generelt satsingsområde ble nedfelt i den strategiske planen.
- ✓ Prosjektlederen hadde et definert ansvar for å gi ansatte og studenter den nødvendige opplæringen for LMS-bruk.
- ✓ Det ble utarbeidet retningslinjer for hvem som hadde ansvar for hva (i hovedsak fordelt mellom administrative og faglige oppgaver).
- ✓ Det ble utarbeidet oversikter over de ulike fag og studier, for å opprette de nødvendige antall Blackboard-kurs.
- ✓ Det ble utarbeidet en felles kursmal for innholdet i de enkelte Blackboard-kursene, slik at disse var gjenkjennbare fra kurs til kurs både for ansatte og studenter.

Disse punktene er grundig beskrevet i Røising (2007a).

Med dette som bakgrunn, vil jeg i det følgende presentere noen av de erfaringer vi har gjort med bruk av læringsplattformen, både ut fra studenters og ansattes erfaringer.

Lærernes bruk av LMS

Alle Blackboard-kurs ved avdelingen består av et standardsett av menyknapper.

Disse er grovt inndelt i følgende kategorier:

- ✓ Kunngjøringer (elektronisk beskjedtavle)
- ✓ Informasjon/kursinnhold (emnebeskrivelser, timeplaner, oppgavetekster til arbeidskrav osv.)
- ✓ Diskusjonsforum
- ✓ Grupperom (med eget diskusjonsforum, plass for opplasting av dokumenter, chatterom osv.)
- ✓ Innleveringslenker for studentbesvarelser
- ✓ Kontaktinformasjon om ansatte

Bakgrunnen og hensikten med dette utvalget er at læringsplattformen både skal være et administrativt verktøy og et verktøy for studentaktivitet og samarbeid.

Lærerne bruker læringsplattformen hovedsakelig som et administrativt verktøy.

I praksis innebærer det at læringsplattformen blir benyttet til distribusjon av studieinformasjon, formidling av praktiske beskjeder (via kunngjøringer og diskusjonsforum), avklaringer av praktiske spørsmål (via diskusjonsforum) og

administrering av studentinnleveringer og tilbakemeldinger på disse (via innleveringer).

Lærernes delaktighet i grupperommene varierer.

Læringsplattformen Blackboard kan hevdes å være svært lærerstyrt (Baltzersen, Tolsby og Røising, 2007). Dette begrunnes med at svært mange av de oppgaver som utføres i læringsplattformen må gå via lærer. Studentene kan for eksempel ikke selv opprette egne diskusjonsfora, grupperom eller lignende. Av den grunn har det derfor vært viktig å legge til rette for størst mulig grad av studentaktiviteter i læringsplattformen. Det betyr i praksis at studentene skal ha tilgang til diskusjonsforum og grupperom.

Studentene kan ikke selv ”komme til orde” ved å skrive kunngjøringer (det kan bare lærerne). I diskusjonsforumet kan de for øvrig gi beskjeder og spørre om ting de lurer på. Det er et mål at spørsmålene skal besvares hurtig av lærerne. Erfaringene viser at svært mange av diskusjonsinnleggene omhandler en rekke praktiske spørsmål knyttet til timeplan, arbeidskrav og oppgavekriterier. Innleggene benyttes derimot i svært liten grad til faglige/pedagogiske problemstillinger og diskusjoner (Røising, 2007b).

I læringsplattformens grupperom har studentene blant annet tilgang til et eget gruppediskusjonsforum og et sted for opplasting av filer. Grupperommet er bl.a. tenkt for at studentene skal kunne legge inn veiledningsgrunnlag til veileder før veiledningstimer. I ca. 50 % av grupperommene er veileder ikke til stede i grupperommet, og fungerer sånn sett ikke som et kommunikasjons- og samarbeidssted mellom gruppen og veileder. Studentene selv vurderer derimot grupperommene som svært verdifulle som et

samarbeidssted studentene imellom (ibid.).

Lærerne benytter med andre ord læringsplattformen hovedsakelig som et sted for å gi informasjon og svare på praktiske spørsmål, i tillegg til at studentbesvarelser hentes ut og kommenteres via læringsplattformen. Noen lærere benytter grupperommet, og det er varierende i hvilken grad dette benyttes som et kommunikasjons- og samarbeidssted mellom studenter og lærer (ibid.).

Studentenes erfaringer med bruk av LMS

Studentene gir klart uttrykk for at de synes det er svært nyttig å benytte Blackboard. Dette begrunnes med flere forhold:

- ✓ Det er praktisk å finne all informasjon på ett sted (timeplan, pensum, oppgavetekster, undervisningsmateriell osv.).
- ✓ Det er greit å levere besvarelser og å motta tilbakemeldinger i læringsplattformen, slik at man slipper å reise til skolen bare for dette.
- ✓ Grupperommet er nyttig for samarbeid, særlig i perioder der det skal utarbeides gruppebesvarelser.

Disse funnene baserer seg på funn fra et fokusgruppeintervju med 7 studenter og et spørreskjema utdelt til 175 studenter. Funnene er publisert i en egen rapport (Røising, 2008).

Slik læringsplattformen benyttes, logger studentene seg oftere inn i Blackboard enn på skolens e-post. Tabellen nedenfor illustrerer dette:

Tabell 1: Innloggingsrutiner til Blackboard vs. e-post

	Innlogging til Blackboard (%)	Innlogging til e-post (%)
Flere ganger daglig	14,2	5,2
Daglig	51,1	26,1
2–3 ganger per uke	31,3	37,5
Ukentlig	1,7	15,3
Mindre enn 1 gang per uke	1,7	15,9
Total (N=176)	100	100

Disse tallene viser at læringsplattformen fungerer som kommunikasjonskanal nr. 1. Mens 31,2 % av studentene logger seg inn daglig/flere ganger daglig på e-post, logger 65,3 % seg daglig inn på Blackboard. Så hyppig innlogging innebærer at både studenter og ansatte vet at informasjon lett og fort når mange (ibid.).

97,1 % av studentene mener det er nyttig å innlevere besvarelser og få tilbakemeldinger på oppgavene i læringsplattformen. Dersom de laster opp feil besvarelse, er de avhengig av rask hjelp til å få fjernet denne slik at de kan legge inn den

riktige. De kan ikke selv gjøre dette. Hvis det er kort tid til innleveringsfristen utgår, er det avgjørende at de får rask hjelp.

Studentene gir videre uttrykk for at læringsplattformen fungerer godt både til enkel kommunikasjon, men også til mer avanserte funksjoner som diskusjoner og samarbeid (i grupperommene). Tabellen nedenfor viser studentenes vurdering av tilgang til grupperom:

Tabell 2: Studentenes vurdering av grupperommet betydning

	Antall	Prosent
Stor betydning	152	86,3
Middels betydning	20	11,4
Liten/ingen betydning	4	2,3
Total	176	100,0

Disse tallene er av interesse, fordi det er primært i grupperommet at studentene kan samarbeide og diskutere med hverandre. I grupperommet ligger verktøy som er nødvendig for de mer avanserte funksjonene, og mange av disse læringsaktivitetene finner sted uten at lærer initierer eller deltar i dette.

Diskusjon

På bakgrunn av noen av de erfaringene vi har gjort med bruk av læringsplattform, er det grunn til å slå fast at til tross for at avdelingen har kommet langt med implementeringen av læringsplattformen, brukes læringsplattformen av lærerne på en relativt enkel måte – i den forstand at det primært er for å distribuere informasjon og å avklare praktiske spørsmål. Disse funnene stemmer godt overens med det Norgesuniversitetet også presenterer som generelle inntrykk fra universitets- og høgskolesektoren i forhold til bruk av læringsplattformer (Arneberg m.fl., 2005).

Den noe mer avanserte anvendelsen synes studentene å initiere selv i læringsplattformens grupperom. Her har de anledning til å dele dokumenter og diskutere bl.a. oppgaver som skal løses. Langt de fleste studentene opplever dette som betydningsfullt.

Et sentralt spørsmål blir derfor: Er enkel bruk av en læringsplattform bedre enn ingen bruk?

Per definisjon inneholder læringsplattformer en rekke verktøy som har til hensikt å støtte undervisnings- og læringsplattformer. Når bare deler av verktøyene blir brukt, kan det se ut som om vi har gått til anskaffelse av langt mer avansert teknologi enn det vi har bruk for. Eller for å snu det på hodet: Vi benytter ikke de mange mulighetene som ligger i

læringsplattformen.

De verktøyene som i hovedsak benyttes er ”innholdsverktøy”, dvs. verktøy for å publisere informasjon. Samarbeidsverktøy (som finnes i grupperommene, slik som gruppediskusjonsforum, chatterom og rom for deling av filer) benyttes på eget initiativ av studenten og i mindre eller ingen grad fra lærernes side.

Det er heller ikke slik at det i særlig grad legges opp til at studentene skal samskrive, samarbeide eller jobbe med faglig utforskning med læringsplattformen som arena. Det er flere forhold som kan forklare dette:

- ✓ Studentene møtes på skolen hver dag, og det er ikke uten videre naturlig å bytte ut de etablerte lærings- og undervisningsmetodene.
- ✓ Mange ansatte føler seg lite fortrolig med digitale verktøy og bruk av IKT i undervisningen, og benytter derfor ikke mer enn det som er ”nødvendig”.
- ✓ Det kan virke unaturlig å ta i bruk nettbaserte samarbeidsverktøy når samarbeidet kan foregå fysisk.

Det siste poenget er godt dokumentert i en oppgave der tittelen illustrerer nettopp dette: ”*Det er lettest å snakke når en skal si noe.*” (Røising, 2004).

Jeg vil likevel hevde at enkel bruk av læringsplattformer er bedre enn ingen bruk. I denne presentasjon innebærer ”enkel bruk” at all studieinformasjon er tilgjengelig, at

beskjeder blir gitt via LMS-et, at studentene har muligheter for å stille oppklarende spørsmål i læringsplattformens diskusjonsforum og få svar på disse og at undervisningsmateriell gjøres tilgjengelig. Dette kan frigjøre tid som ellers ville blitt brukt til fellesbeskjeder og informasjon i klasserommet. Tiden som frigis kan således benyttes til gode undervisnings- og læringsaktiviteter. Det er unødvendig å bruke synkron tid til aktiviteter som kan foregå asynkront (lese tekster til arbeidskrav, lese emnebeskrivelser og fellesbeskjeder osv.). Den synkrone tiden er knapp, og den må prioriteres til aktiviteter som ”må” eller bør foregå synkront. Knapphet på tid synes å være et problem, og ansatte i universitets- og høgskolesektoren bør derfor mer enn noen gang tidligere ha et bevisst forhold til hvordan tiden i klasserommet benyttes. Studenter kan lese informasjon og gjøre nødvendige forberedelser til timene asynkront. Det er unødvendig å bruke felles tid til fellesbeskjeder og gjennomgang av praktisk informasjon som studentene kan tilegne seg på egen hånd.

At studentene får anledning til elektronisk innlevering og tilbakemelding på oppgaver, frigjør reise- og oppmøtetid som med fordel kan benyttes til studier.

Et bevisst forhold til hvordan asynkron tid kan benyttes, kan være med på å legge til rette for at gode undervisningsaktiviteter fortsatt kan finne sted i klasserommet og at studentene får enda mer tid til å fordype seg i sine studier.

Det er for øvrig ingen tvil om at læringsplattformer innehar et stort og uutnyttet

potensial for andre undervisnings- og studentaktiviteter. Utvalget av verktøy er med andre ord langt større enn de vi tradisjonelt benytter oss av. Her har vi fortsatt store pedagogiske utfordringer. Dette omhandler både ordinære og fleksible studier, som vi mer enn noen gang tidligere har anledning til å gi et spennende og godt pedagogisk innhold med den tilgjengelige teknologien som blant annet ligger i læringsplattformene.

Litteratur

Arneberg, Per, Wilhelmsen, Janne, Støver, Lars Erik og Iversen, Anne (2005): *Utrekning om digital tilstand i høyere utdanning. Om forhold knyttet til bruk av IKT i undervisningssammenheng*. Tromsø. Norgesuniversitetet.

Baltzersen, Rolf, Tolsby, Håkon og Røising, Hanne (2007): *Iboende pedagogikk eller "black box"? En pedagogisk analyse av 3 læringsplattformer med utgangspunkt i deres tekniske arkitektur*. HiØ-rapport 2007:5. Høgskolen i Østfold.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (2000): *IKT i norsk utdanning. Plan for 2000-2003*. Oslo.

Li, Jon og Toska, Jan Atle (2007): *Læringsteknologi i norsk høgre utdanning*. Norgesuniversitetets skriftserie 1/2007. Norgesuniversitetet.

Norgesuniversitetet (2006): *Læringsteknologi i norsk høgre utdanning. En statusbeskrivelse og drøfting av behov for fellestiltak og erfaringsutveksling*. Norgesuniversitetet.

Uninett ABC (2006): LMS – hva og hvordan? <http://www.uninettabc.no/content.ap?thisId=675&language=0> (Lesedato 21. februar 2009).

Røising, Hanne (2004): *Det er lettest å snakke når en skal si noe. Studenterfaringer med*

nettstøttet samarbeid. HiØ-rapport nr. 2004:5. Høgskolen i Østfold.

Røising, Hanne. (2007a): *BLACKBOARD: Et verktøy som effektiviserer praktiske/administrative oppgaver eller et instrument for stimulering av læringsaktiviteter? Erfaringer med bruk av læringsplattform fra Høgskolen i Østfold.* HiØ-rapport nr. 2007:1. Høgskolen i Østfold.

Røising, Hanne (2007b): Erfaring med innføring av elektronisk læringsplattform i en høgskoleavdeling. I: Myklebost, Gunnar og Skare, Olav: *Om re-mediering av undervisning og læring gjennom samarbeid. Refleksjoner over prosjekterfaringer 2006.* Norgesuniversitetets skriftserie nr. 2/2007. Norgesuniversitetet.

Røising, Hanne (2008): *Blackboard er bare HELT nødvendig!!* HiØ. Arbeidsrapport nr. 2008:4. Høgskolen i Østfold.